

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І. І. МЕЧНИКОВА
ФАКУЛЬТЕТ ІСТОРІЇ ТА ФІЛОСОФІЇ

О. М. Луговий

ПРОСОПОГРАФІЯ В ІСТОРИЧНОМУ ДОСЛІДЖЕННІ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до спеціального курсу для студентів третього (освітньо-наукового)
рівня вищої освіти спеціальності 032 Історія та археологія.

ОДЕСА
ОНУ
2020

УДК 930.2+303.64
Л83

Автор:

О. М. Луговий, кандидат історичних наук, доцент кафедри
всесвітньої історії Одеського національного університету імені
І. І. Мечникова.

Рецензенти:

І. В. Нємченко, кандидат історичних наук, доцент кафедри
всесвітньої історії Одеського національного університету імені
І. І. Мечникова;

Л. В. Новікова, кандидат історичних наук, доцент кафедри
історії України Одеського національного університету імені
І. І. Мечникова.

Рекомендовано до друку вченою радою
факультету історії та філософії ОНУ імені І. І. Мечникова.
Протокол № 6 від 24.06.2020 р.

Луговий О. М.

Л83   Просопографія в історичному дослідженні : метод. вказівки
до спеціального курсу / О. М. Луговий. – Одеса : Одес. нац. ун-т
ім. І. І. Мечникова, 2020. – 32 с.

Методичні вказівки до спеціального курсу «Просопографія в історичному дослідженні» містять теоретичне обґрунтування просопографічного методу та методичні поради щодо його застосування, розробки просопографічної картки та бази даних.

Для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти факультету історії та філософії спеціальності 032 «Історія та археологія», а також для всіх студентів, які вивчають історію.

УДК 930.2+303.64

© Луговий О. М. 2020

© Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2020

ВСТУП. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Методичні вказівки надають необхідний матеріал для лекційного курсу «Просопографія в історичному дослідженні», що викладається на I курсі підготовки докторів філософії спеціальності 032, «історія та археологія», котрі здобувають третій (науково-дослідний) рівень вищої освіти.

Курс логічно пов'язаний з дисциплінами, що викладалися на першому (бакалаврському) та другому (магістерському) освітніх рівнях, а саме з «Основами наукового дослідження», «Актуальними проблемами давньої та середньовічної історії», «Актуальні проблеми історичної науки: Нова культурна історія». На третьому (освітньо-науковому) рівні курс відповідно взаємопов'язаний з нормативними дисциплінами «Історія, концепції та проблеми історичної науки» та «Сучасні досягнення історичної науки». На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин.

Мета навчальної дисципліни – засвоєння студентами теорії та практики застосування просопографічного методу.

Завдання навчальної дисципліни:

- продемонструвати історію розвитку методу та його положення в системі інших методів історичної науки;
- навчити правильно застосовувати просопографічний метод.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

а) загальних: здатність проведення власного наукового дослідження на сучасному рівні; оволодіння методологією наукової діяльності; здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, здатність представляти результати наукових досліджень у вигляді звітів, доповідей на симпозіумах, наукових публікацій з використанням сучасних інформаційних технологій;

б) фахових загальних: вміння використовувати спеціальний інструментарій, необхідний для вивчення, аналізу та інтерпретації документів та інших джерел з історії окремих періодів та регіонів; здатність застосовувати

на практиці класичні та новітні методи наукових досліджень, моделювати основні процеси майбутнього дослідження з метою вибору методів та методик дослідження; орієнтуватися в основних етапах розвитку історичної науки з метою визначення місця історичних досліджень в генеральному руслі сучасної науки;

в) спеціальних фахових: розуміння ключових проблем різних галузей історичної науки, відкритість до міждисциплінарного підходу; орієнтування в основних наукових підходах щодо студіювання професійних субкультур, а також в теорії та практиці дослідницьких стратегій; отримання навичок реконструювання історичних процесів, вміння створювати просопографічну базу даних та працювати з просопографічними матеріалами.

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати: праці провідних зарубіжних вчених у галузі просопографії; сутність поняття просопографія, межі застосування просопографічного методу, принципи упорядкування інформації для просопографічної бази та способи її обробки; основні напрями аналізу масового джерельного матеріалу та теоретичні підходи до вивчення суспільства і його підсистем.

вміти: формулювати мету власного наукового дослідження як складову загального цивілізаційного процесу, здійснювати моніторинг наукових джерел інформації відносно досліджуваної проблеми; організувати роботу в архівах, бібліотеках, науково-дослідних установах з метою пошуку історичних джерел та їхнього вивчення; обґрунтувати необхідний для просопографічного дослідження категоріальний апарат, методи дослідження; застосувати комплексний підхід до наукового дослідження в галузі загальноісторичних та спеціальних історичних дисциплін сучасними методами; вміти систематизувати дані з історичних джерел різного типу для створення просопографічної бази даних та опрацьовувати просопографічну інформацію.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1. Теорія просопографії

Тема 1. Вступ. Визначення поняття «просопографія». Положення в системі методів історичного пошуку.

Тема 2. Соціальна історія. Нова соціальна історія в системі сучасних методологій дослідження історії. Наявні підходи до вивчення особистості. Біографічний метод.

Тема 3. Положення просопографії в системі методів соціальної та біографічної історії. Відмінність від біографії, генеалогії та соціальної історії. Важливість просопографії для вивчення соціальних груп, історичної демографії, ономастики, історії державних структур тощо.

Тема 4. Прообраз просопографії в працях істориків античності та середньовіччя. Плутарх, Діоген Лаерцій, Сімеон Метафраст, Веспасіано да Бістіччі, Джорджо Вазарі.

Тема 5. Виникнення та розвиток просопографії. Перша просопографія *Prosopographia Imperii Romani*, 1897-1898. Просопографічні дослідження в антикознавстві та медієвістиці, історії Стародавнього Сходу, просопографія в новій та новітній історії.

Тема 6. Просопографічні дослідження на матеріалі історії України. Просопографічні дослідження полісних діячів Ольвії та давньогрецьких колоній Таврії. Князівські та шляхетські родини. Просопографія в історичній урбаністиці України. Дослідження козацької старшини. Просопографічні дослідження іноземних земляцтв за архівними документами.

Тема 7. Сфери застосування просопографічного методу. Обмеження для застосування методу та потенційні помилки.

Тема 8. Просопографічне дослідження. Підготовча робота, специфіка джерельної бази. Створення просопографічної картки, анкети. Обробка отриманої інформації.

Теми першого модуля викладаються в ході лекцій. Для самостійного ознайомлення пропонується література з основного переліку, в першу чергу статті 11, 15, 16.

Модуль 2. Практика застосування методу

Тема 9. Практична робота. Сфери застосування просопографічного методу та його обмеження. Просопографія на прикладі різних конкретно-історичних проблем. Використання просопографічного методу щодо фрагментарної джерельної бази. Пошук джерел. Створення просопографічної картки. Структурування просопографічної бази даних.

Ця тема потребує одного заняття для практичного засвоєння методу на прикладі однієї з запропонованих тем в переліку ІНДЗ. Переважно ж практична робота виконується за рахунок самостійного часу. Здобувач опрацює з використанням просопографічного методу власну тему дослідження.

ОСНОВНІ ТЕОРЕТИЧНІ ВІДОМОСТІ

Просопографія займається пошуком, атрибуцією та зведенням біографічних відомостей про осіб, що згадуються в історичних джерелах, з метою повного відтворення минулого як історії людей. Просопографіями також називають збірки біографічних очерків про історичних осіб, забезпечені посиланнями на джерела, просопографічні словники чи лексикони.

Термін «просопографія» відомий з XVI ст., переважно в Німеччині та Нідерландах. Він міг позначати альбоми з портретами чи збірки життєписів видатних осіб. З цієї точки зору достатньо близько в минулому до гарного просопографічного огляду підійшли такі автори як Веспасіано да Бістіччі та Джорджо Вазарі [3], а з античних письменників – в першу чергу Діоген Лаерцій [4]. Їхні збірки життєписів подають інформацію за достатньо однотипною моделлю та претендують на вичерпність щодо тих груп, які вони описували. Звісно, в межах можливостей тогочасного письменства. Однак, першу наукову просопографію у трьох томах зібрали і видали у 1897-1898 рр. представники німецької історичної школи економіки Елімар Клебс, Германн Дессау та Пауль фон Рохден. Це була просопографія Римської імперії перших трьох століть нашої ери (*Prosopographia Imperii Romani*) [40]. До неї увійшли усі відомі на імена з будь-яких джерел представники античного римського світу відповідного періоду. Той самий підхід, спроба зібрати коротку біографічну інформацію по всіх більш-менш значимих персоналіях, змусив дослідників до складення гігантських біографічно-енциклопедичних видань, таких як *Dictionary of National Biography* або *Paulys Realencyclopädie der classischen Altertumswissenschaft*. Втім останні видання не відносять до просопографій у власному сенсі цього слова, бо вони не є вичерпними, а інформацію в них подано не достатньо уніфіковано. Головною відмінністю наукової просопографії від просопографії белетристичної стало те, що наукова просопографія досліджує не окремі біографії, а суспільство взагалі. Її цікавить не видатна, але пересічна особистість. Відповідно біографічні дані подаються в

просопографічних базах так, щоби зрівняти «видатних» та пересічних представників однієї суспільної групи.

Подальший розвиток дослідницького методу детально розглянув у своєму огляді від 1972 р. Лоуренс Стоун [16]. Він підкреслив, що просопографію стали застосовувати для своїх досліджень представники двох супротивних одна одній течій в англomовній історіографії, визначених ним як «елітистська» школа та «статистично-налаштована масова» школа. Перша досліджує динаміку розвитку, політичні, бізнесові та родинні зв'язки визначеної кількості особистостей, зазвичай політичних діячів, представників державницьких еліт. В межах подібних досліджень є можливість деталізованого вивчення генеалогії, ділових інтересів, політичних діяльності та кар'єр осіб, пов'язаних між собою партійно, кланово, освітньо тощо.

Друга школа концентрується на великих числах, на статистичному дослідженні суспільної думки, соціальних мобільностей, регіональних особливостей тих чи інших чисельних показників, що характеризують великі маси населення, представників «мовчазної більшості». Крім того, саме подібне використання просопографічного методу характерно для істориків-демографів та для соціологів. До таких досліджень тяжіють методології соціальної історії та марксизму. Просопографія в таких дослідженнях дозволяє досягти прямо протилежного порівняно із просопографією «елітистів» ефекту – індивідуалізувати безіменну досліджувану масу. В озброєних просопографічною базою дослідженнях статистичні узагальнення верифікуються просопографією і не змушують читачів довіряти цифрам, отриманим у невідомий спосіб.

Обидві школи визначилися у 1920-1930-і роки і досі добре виокремлювані у світовій історіографії.

В якості визначних прикладів застосування просопографічного методу в історіографії, радше досліджень, здійснених на просопографічному матеріалі, Л. Стоун пропонує дослідження Чарлзом Бердом економічних та класових спільних інтересів отців-засновників США, роботу Е. П. Ньютона про

пуританську опозицію до Карла I у 1630-х [42], структури британського політикума часів правління Георга III Л. Намьє [41] чи Римської республіки Р. Сайма [49]. Практичною реалізацією подібних просопографічних досліджень в США стало дослідження моделей виборчої поведінки різних категорій населення по окремих регіонах.

Організаційна проблема великих просопографічних досліджень полягає в необхідності залучення великої дослідницької групи. Командний спосіб роботи, котрий є звичним для точних наук, не користується попитом в науках гуманітарних та сприймається зі спротивом. Тому сама організація подібного дослідження зустрічає багато психологічних перепон.

Головний висновок Л. Стоуна полягає в тому, що просопографічний метод найкраще працює, коли його застосовують для невеликих груп, які легко виокремити, та для чітко обмеженого відтинку часу не більше за сотню років, коли є можливість черпати відомості з широкого кола різноманітних джерел, що доповнюють одне одного, а саме дослідження спрямоване на вирішення конкретного завдання.

Фактично в західній традиції поняття «просопографія» застосовується до двох різновидів праць – власне до просопографічних словників, що випускаються накладом чи можуть зберігатися в цифровому вигляді як бази даних, або до досліджень, що побудовані на обробці просопографічних матеріалів (саме про них йдеться в публікації Л. Стоуна). Загалом у західній традиції просопографією називають дослідницький підхід або метод групування особових відомостей у систематичний та стереотипичний спосіб. Така система дає можливість організувати переважно розпорошені дані так, щоби вони отримали додаткову вагу завдяки виявленню зв'язків та моделей, котрі реально впливають на історичний процес.

Грубо кажучи, просопограф застосовує до людської спільноти той самий метод формалізованого квантитативного аналізу, котрий бібліограф застосовує для каталогізації книжкового зібрання, археолог чи музейний працівник – для колекції артефактів, джерелознавець – для фіксації збережених копій джерела

чи для встановлення протоджерел. В гносеологічній системі методів просопографія належить до індуктивних методів, вона передбачає в чистому вигляді шлях від поокремо зібраних дрібних фактів до найширших узагальнень.

В той же час західні вчені використовують просопографію як важливий інструмент дослідження давньої чи середньовічної історії, коли не йдеться про чітко окреслені групи людей. Просопографічними студіями охоплено суспільства від давніх Єгипту та Ассирії до античних Греції та Риму, чи їх окремих регіонів. Збережені папіруси, остракони, дерев'яні таблички, епіграфічні написи дозволяють прослідкувати на долях великої кількості людей і навіть сімей протягом кількох поколінь соціальні, політичні, економічні, демографічні аспекти історії, недосяжні за інших підходів. Західними дослідниками створено низку фундаментальних робіт з просопографії Римської та Візантійської імперій [44, 45, 46, 48], Єгипта доби Птолемеїв, острова Кіпр [47] чи міст Александрія та Оксіринх, ранньосередньовічної Європи, зокрема Англії, підготовлені видання про двори та придворних, про жрецтво, армію та поліцію, нотарів та суди, торгівлю, селян та ремісників, дипломатів, діячів культури тощо. Величезні архівні зібрання Османської імперії дозволяють використовувати просопографічні методики для вивчення історії Туреччини та країн Близького Сходу.

Перша електронна база даних з середньовічної просопографії була зібрана на матеріалах Флорентійського кадастру 1427 р. Д. Герлігі та М. Клапіш-Зубер і дала можливість провести комплексне різностороннє дослідження населення пізньосередньовічної Флоренції [37]. Просопографія середньовіччя та модерного часу часто виступає як генеалогія, що вивчає специфічні але численні генеалогічні джерела, головним чином, родословні розписи.

В радянській науці дослідження, близькі до просопографічних, велися переважно при вирішенні певних проблем історії класів та суспільних інститутів, наприклад, таких як феодалні землевласники, бояри, дворяни, купецтво, представницькі органи влади або революційні організації (до такого

типу просопографій належать біографічні довідники декабристів [21]) тощо. Втім, сам термін якщо і вживався, то хіба в реферативних виданнях.

В українській науці термін «просопографія» зустрічається зрідка, проте все частіше. При цьому в методичній літературі досі немає усталеного розуміння того, чим є просопографія. Просопографія характеризується як «метод», «прийом» або як «спеціальна історична дисципліна». І. Старовойтенко у своїй методологічній статті [11] слідом за дослідженням М. Петрової [9] фактично змішує поняття просопографії із біографічним методом. При тому, що більшість наведених ними обома прикладів просопографічних досліджень відповідають іншому визначенню, більш вживаному у світовій науці – методу створення колективної біографії.

Визначення просопографії за І. Старовойтенко: «Якісно новий тип історико-біографічного дослідження особистості, відтворення на основі джерел її багатогранного соціально-психологічного портрету, який повинен відобразити у відомому діячеві певної галузі «живу» людину у сукупності усіх притаманних їй особистісно-людських даних, а не традиційно формалізовану датами і заслугами постать» [11, с. 7]. Окрім компонентів опису особистості, які можливо встановити з максимальною точністю (сфери діяльності, місця перебування, родинний статус тощо), вона пропонує також враховувати низку компонентів, що мають, зазвичай, оцінювальний та гіпотетичний характер (вдача, темперамент, особливості манер та звичок, внутрішній світ особи, зовнішній вигляд). В реальних просопографіях із об'єктивних причин подібні питання не виносяться до персональних карток.

В той же час вірно відзначено, що дослідники XIX століття використовували просопографію як «статистично-соціальний метод вивчення певних суспільних груп античного суспільства». І зараз в західній науці така концепція просопографії, як це вже було показано, домінує щодо дослідження будь-якого історичного періоду.

В той же час в Україні можна розрізнити індивідуальні просопографічні студії та «масові» просопографічні дослідження певних груп суспільства:

козацької старшини, шляхетських родів, професорського складу певних університетів. Останній варіант дає можливість проводити дослідження соціальної групи за професійною, суспільною, політичною ознаками, вивчаючи особливості їх формування, реалізації кар'єрних прагнень, закономірностей соціальної мобільності. Поширюється також створення просопографічних праць в галузі історії сім'ї.

Отже, просопографія являє собою метод історичного дослідження, що полягає в аналізі даних щодо чітко окресленої групи осіб для реконструкції певного стану суспільства через створення «колективної біографії». Предметом просопографії є групи людей, яких об'єднує належність до суспільного стану чи класу, до певного фаху, фахової організації, суспільного інституту, місця проживання чи праці / служби тощо. Звичайним є поєднання декількох ознак, за якими виокремлюється досліджувана група.

Методика просопографії величезна. Це пов'язане з безмежним розмаїттям використовуваних джерел. Їх застосування кориться завданням евристики – віднайдення та атрибуції відомостей. Виконання цього завдання є особливо складним та пов'язане із знанням прийомів дослідження багатьох історичних дисциплін, в першу чергу, антропонімії чи ономастики.

Застосування інших дисциплін диктується різновидом джерела, його змістом, ступенем збереженості та іншими умовами. Таким чином, на озброєнні просопографії є весь технічний арсенал джерелознавства.

Просопографічний матеріал цілком годиться для цифрової обробки, а застосування комп'ютера є необхідною умовою подальшого розвитку метода.

Просопографія дозволяє отримати «миттєвий знімок» суспільства в цілому або певних груп населення, відтворити динамічну картину суспільного розвитку. Предметом для просопографічного дослідження можуть виступати будь-які групи людей, щодо яких збереглися придатні для масового аналізу джерела: представницькі та адміністративні органи, професійні колективи, контингенти учнів різних закладів освіти, релігійні організації, учасники церковних соборів, колеги кардиналів чи склад церковного приходу, населення

певного населеного пункту, чи принаймні склад власників нерухомості чи селян-тримачів тощо. Просопографічні бази даних є зручними для демографічних досліджень, якщо джерела дають можливість визначати вікові характеристики групи, родинні зв'язки тощо. Навіть у таких віддалених від соціальної історії сферах як історія ментальності чи інтелектуальна історія просопографія може надати корисний матеріал для подальшого осмислення. Наприклад, аналіз загалу кореспондентів того чи іншого автора може допомогти прослідкувати шляхи поширення певних ідей чи особистих впливів на нього. Просопографічний аналіз осіб, згаданих в анонімному творі, та поданої щодо них інформації може допомогти у встановленні авторства твору тощо.

Просопографія в системі інших методів та субдисциплін

Спорідненими до просопографії методами досліджень вважають такі:

- Біографічний метод. Відрізняється тим, що концентрується на конкретних особистостях та приділяє увагу їхнім внутрішнім характеристикам, допитуючись мотивацій діяльності, досліджує психологію конкретного, зазвичай «видатного», історичного діяча. З точки зору просопографів часто виглядає як белетристика, феноменологія. Зі свого боку, просопографія не цікавиться унікальними особистостями, концентруючись на пересічних масових випадках. Однак, емпіричний пошук інформації для кожної окремо персоналії примушує просопографа звертатися до біографічного методу та до вже опублікованих біографічних досліджень. І навпаки, просопографічний метод дуже допомагає біографу, надаючи інструмент для дослідження суспільного середовища, в якому перебував чи творив досліджуваний діяч, системи його особистих та фахових, службових зв'язків.

- Ономастика, дисципліна філологічного напрямку, котра займається вивченням особистих імен, їх історії, етимології, поширеності. Як і просопографія, ономастика опрацьовує масовий матеріал, але лише за одним

конкретним показником. Має, таким чином, спільну джерельну базу з просопографією.

- Генеалогія. Ставить своєю метою дослідження висхідних, нисхідних та (рідше) горизонтальних родинних зв'язків, походження конкретних історичних персоналій. Також має спільну джерельну базу з просопографією. Часто генеалогічні дослідження мають просопографічний характер оформлення інформації про персоналії і тому можуть розглядатися як просопографічні. Однак, в більшості випадків досліджувана група персоналій не є синхронною і її дослідження не виконує соціально-історичної мети, а слугує потребам історії сім'ї.

- Соціоісторичний аналіз, соціографія, предметом яких є вивчення тих чи інших соціальних груп, прошарків, класів. Відповідно є базовим для низки методологій (марксизм, історичний структуралізм, теорія еліт В. Парето, теорія габітуса П. Бурдьйо тощо). Просопографія здатна надати верифікований дослідницький матеріал для соціоісторичних досліджень, в той же час позичаючи у них категорії для класифікації суспільних страт та обмеження досліджуваної групи.

Небезпеки та обмеження застосування методу

За умов наявності масового матеріалу просопографія дає добре верифіковані результати для досліджень питань, пов'язаних із майном, сімейними зв'язками тощо. Але просопографічний метод не дає надійних узагальнюючих висновків при дослідженні питань, що містяться в особистих джерелах.

Важливо із самого початку дослідження встановити правильну систему категорій для класифікації досліджуваної групи. Помилки у визначенні досліджуваної групи можуть стати на заваді отриманню коректних уявлень про структуру взаємозв'язків у групі чи правильності узагальнень висовників щодо всього товариства.

Н. Яковенко вказала на такі дві пастки, що очікують історика, котрий займається просопографією: «1) історик у певних випадках довільно «творить» досліджувану мікрогрупу, отже – наражається на небезпеку залучити до неї людей, реально одне від одного дуже відмінних; 2) джерела не розповідають з однаковою вичерпністю про кожного члена мікрогрупи, тож є сумнів, чи змодельовані на прикладі кількох осіб спостереження правомірно поширювати на цілу групу» [14, с. 248-249].

Повноцінне просопографічне дослідження можливе лише у добрезадокументованих обмежених групах. Просопографія строго лімітована насиченістю джерельної бази та якістю її інформації. За умови занадто великої досліджуваної групи, коли значну її кількість складають особи із неповними просопографічними даними, статистичні узагальнення стають неможливими.

В дослідженнях давньої чи середньовічної просопографії звичними проблемами є фрагментованість джерельної бази, яка призводить до неповноти даних, до труднощів із ідентифікацією осіб чи встановлення зв'язків між ними.

Недостатність відомостей зростає по мірі спускання соціальною пірамідою. Відповідно, дослідницькі завдання, що ставляться до вивчення еліт, є часто неможливими для вивчення широких мас населення, а постановка одного і того самого завдання для вивчення соціально змішаної групи дасть викривлені результати на користь включених до дослідження представників елітних станів.

Очевидно, що коректна виборка групи є одним із найважливіших завдань для просопографа. Втім вона залежить від предмету дослідження. Так, просопографічна виборка, зроблена Л. Іжик, включає людей, чиї книжкові зібрання потрапили до Одеської національної наукової бібліотеки [24], а досліджувана група І. Дивного – офіцерів армії Російської імперії, похованих на військовому некрополі Другого християнського цвинтаря в Одесі [22]. В обох випадках за життя ці люди не складали замкненої групи, а перші навіть не обов'язково належали до одного стану суспільства. Їх об'єднують сліди їхнього існування, а не обставини життя.

Як зібрати просопографічну базу для дослідження?

1. Визначення досліджуваної групи. Найбільш науково цінною є просопографія, зібрана для замкненої групи осіб, в якій всі персоналії легко ідентифіковані (restricted / limited database). Для такого дослідження перш за все треба мати повний перелік осіб, що входять до групи.

За хронологічною ознакою подібні замкнені просопографії бувають синхронними та діахронними. У першому випадку до просопографії включають усі персоналії, що входили до певної групи в обмежений період часу, скажімо, членів представницького органу одного скликання. У другому випадку просопографія охоплює усіх осіб, які займали певну посаду за час її існування або належать до однієї генеалогії за весь час, на якому її можна простежити.

Але подібна вичерпність переважно недосяжна, коли йдеться про античність чи середньовіччя. У такому випадку створюються просопографічні бази, в яких представлені усі персоналії відповідного кола, відомі за джерелами. Відкрита база даних (inclusive / open-ended database) дозволяє доповнювати перелік персоналій відповідно до нововіднайдених джерел. Подібна база даних наперед не є повною та статистичні висновки за нею буде не коректно поширювати на всю групу в реальності. Необхідно завжди пам'ятати про невідому кількість неврахованих осіб та в кожному конкретному дослідницькому випадку ставити питання про те, чим ті, хто є зафіксованим у джерелах, відрізняються від тих, хто до джерел не потрапив. Наприклад, римські просопографії знають по іменах розрахунково 1-2 % молодшого офіцерського складу римської армії. Але статистичні узагальнення по цим кільком відсоткам будуть некоректними для всього загалу римських офіцерів, оскільки серед відомої меншості зависоким є відсоток представників знатних сімей, які саме тому і стали відомими джерелам, що належали до таких сімей.

Збереглася низка каролінзьких поліптиків, які дозволяють створювати просопографії західноєвропейських селян IX ст. для конкретних населених пунктів. Але чи можна поширювати статистичні відомості про монастирських

селян на селян, які належали світським бенефіціаріям, чи королю, чи на селян, які взагалі залишалися за межами феодалної вотчини?

Подібні сумніви необхідно враховувати в кожному широкому дослідженні. Тим не менш, навіть така непевна просопографія надасть матеріал для єдиних можливих узагальнень з вивчення обраної групи.

В будь-якому випадку досліджувана група мусить мати визначені хронологічні та географічні, бажано також соціальні межі. Важливо розуміти, що, чим ширші межі перед собою ставить дослідник, тим більше часу та пошуку потребуватиме збирання інформації, оскільки для просопографічного дослідження необхідно зібрати усю можливу інформацію для заповнення просопографії. Тому, коли не йдеться про широку дослідницьку програму, що залучає групу дослідників, якщо дослідження виконується в індивідуальному порядку, варто звертатись до групи, що характеризується максимально вузькими рамками.

2. Підбірка джерельної бази. У випадку, коли йдеться про повне дослідження вичерпно ідентифікованої групи, базовим джерелом має бути перелік усіх осіб в групі. Це можуть бути переліки римських чи грецьких магістратів, жерців, матеріали середньовічних описів маєтностей, військові реєстри, переліки членів парламентів чи інших представницьких органів, списки членів гільдій, цехів, власників нерухомості, переліки свідків з нотаріальних книг чи підписи учасників церковних соборів, судові справи. За нової доби додаються списки членів політичних та професійних організацій, різноманітні довідники, адрес-календарі, виборчі списки, переписні листи та ревізькі казки, переліки кандидатів, списки платників внесків, податків, кредиторів тощо. За умови широкого дослідження осіб, згаданих у джерелах (такі просопографії характерні для історіографії стародавнього Сходу, античних Греції та Риму, середньовічної Візантії чи Англосаксонського світу тощо), годяться будь-які джерела. Масовий матеріал отримують із всього загалу письмових джерел певного періоду, в тому числі епіграфічних пам'яток, печаток чи молівдовулів тощо.

Додаткову інформацію біографічного характеру черпають з усіх інших джерел, дотримуючись принципу комплексності. Пам'ятаємо, що правильно складена просопографія мусить надавати повний комплекс посилань на джерела для кожної персоналії. Відповідно, посилання варто подавати у формалізованій та максимально скороченій формі із додаванням наприкінці переліку скорочень.

3. Розробка просопографічної картки. На кожен персоналію створюється просопографічна картка (кажуть також «анкета», «біограма», «запис», «entry», не використовується, але запрошується термін «просопограма»). Структура усіх карток має бути ідентичною. Це необхідно для того, щоби за кожною рубрикою картки можна було проаналізувати всю групу.

Структура картки залежить від дослідницького завдання та від тих відомостей, які можливо отримати з джерел. Відповідно, дослідник створює запитальник, анкету, ідентичну для кожної персоналії, та заповнює її так званими фактоїдами. Такі відомості можуть включати повне ім'я (з усіма варіаціями, якщо йдеться стовідсотково про одну персоналію) місце народження, посаду (посади за життя, кар'єра), соціальні статуси, родинний статус, конфесію, освіту, майно чи володіння, капітали, нагороди, події, завдяки яким персоналія потрапила до наративних джерел. Дослідницьке завдання може потребувати включення специфічних фактоїдів як, наприклад, вік зайняття посади, причина смерті тощо.

Факти в рубріках варто прописувати максимально стандартизованим чином для того, щоби полегшити пізніший підрахунок за ключовими словами. Не дивлячись на розбіжності в написанні географічних назв, назв посад та інші подібні варіації, в різних картках важливо використовувати однакові, неваріативні формулювання.

4. Для полегшення пошуку картки розміщуються в алфавітному порядку прізвищ, якщо йдеться про модерний час, або імен, якщо просопографія описує давній чи середньовічний світ. Створюється просопографічний лексикон або

електронна база даних. В алфавітній системі варто також враховувати частини імен, які складаються більше ніж з одного слова, та варіації імен.

В джерелах часто одними і тими самими іменами названі різні особи внаслідок нерозвиненості систем іменування, а також моди на імена тощо. Проблемою можуть стати часто повторювані імена (Іоанн у Візантії) чи імена, що повторюються в одній сім'ї з покоління у покоління (*praenomen* старшого сина у римських знатних родах).

З іншого боку одна і та ж особа може ховатися під різними іменами, ім'я могло змінюватись в часі, залежно від країни проживання та зміни заняття, з віком, елементарно ім'я могло викривлюватися різними писцями, адже до бюрократизації новітнього часу годі говорити про фіксованість особистих імен, або пізнішими копіїстами, адже абсолютна більшість античних та ранньосередньовічних писемних документів збереглися у набагато пізніших копіях, копіях з копій і так далі. В різномовних джерелах імена могли траслітеруватися (за нефіксованими правилами) або перекладатися залежно від місцевої традиції чи моди. Самі носії імен могли змінювати їх із потреб пристосування до умов життя. Наприклад, євреї Російської імперії, отримавши єврейське ім'я при народженні, часто русифікували його, якщо досягали більш-менш високих суспільних позицій, навіть і не приймаючи хрещення. Так само вчиняли і представники інших національностей: українці, вірмени, греки тощо. Це часто створює проблеми в ідентифікації особи, ім'я котрої записано по-різному, скажімо, у віці навчання чи метричних записах про народження, та у формулярних списках щодо кар'єри.

Враховуючи всі ці небезпеки, варто дотримуватись наступного правила. Якщо немає однозначної певності, що йдеться про одну і ту саму особу, необхідно створити декілька карток з перехрестним посиланням про гіпотетичну ідентичність персоналій. Це актуально для широких просопографічних досліджень, що не описують строго визначену групу.

Нарешті, в дослідженнях просопографії стародавнього світу та середніх віків у величезній кількості випадків доводиться мати справу із персоналіями,

які займали певну посаду, грали якусь роль, тобто про котрих є важливі для загальної статистики факти, але які не названі в джерелах на ім'я. В такому випадку створюються просопографічні картки «Анонімів», пронумеровані наскрізно.

В генеалогічних дослідженнях просопографічні картки розміщуються відповідно до типової структури генеалогічного дерева – за поколіннями із відповідною нумерацією.

5. Додатками для просопографії слугують індекси за відповідними карткам категоріями (fasti): посадами, соціальними статусами тощо. Окремо складають генеалогічні схеми (stemmata), що наочно зв'язують персоналії з просопографії між собою. Вони допомагають орієнтуватися у великому обсязі матеріалу просопографії.

Незалежно від того, в якому вигляді передбачена публікація просопографічного лексикону, при подальшому його аналізі знадобиться електронна версія бази даних, створена, наприклад, в програмі Office Excel. За великої кількості персоналій вдало розроблена таблиця дозволить прискорити пошук необхідної інформації та її обрахунок. Гарним посібником для створення просопографічної бази даних є стаття Р. В. Матісена [15, р. 95-126].

6. Аналіз інформації, зібраної в просопографічній базі даних. Сама по собі база даних вже має дослідницьку цінність і може слугувати потребам дослідників, які звертаються до багатьох питань, дотичних до відповідної групи осіб, як вже зібраний та препарований довідниковий матеріал. Зібраний матеріал потребує аналізу відповідно до завдання дослідження, до робочої гіпотези із залученням дослідницької літератури, що стосується відповідної суспільної групи. Аналіз може бути проведений як по окремо вибраним показникам, котрим відповідають рубрики просопографічної картки, так і співставляючи ці показники.

Зазвичай просопографічна база даних надає матеріал для статистичного аналізу, який репрезентується дослідником у вигляді таблиць та графіків. Однак, залучаючи математичні методи та вираховуючи за стандартною

формулою статистичну похибку, коли йдеться про дослідження великих, чітко не окреслених груп, необхідно враховувати, що все ж таки предметом дослідження є люди, яких неможливо просто порахувати, і інформація, використана для просопографії, також береться із джерел, створених та збережених людьми з усіма можливими далеко не статистичними відхиленнями.

Якщо створення просопографічної бази даних є тривалим, трудомістким евристичним процесом, то аналіз просопографічної інформації є більш традиційним для гуманітарія науковим пошуком у галузі, наприклад, соціальної історії. Він потребує, як завжди, широкого залучення історіографії питання, глибокого проникнення в історію відповідної групи, врахування історичного контексту та застосування усього комплексу методів історичного дослідження. Просопографічний метод в такій роботі переміщується в основу методики, але вже не характеризує весь дослідницький процес.

Індивідуальні науково-дослідні завдання

Виконується за рахунок часу, відведеного на самостійну роботу. Мета: виробити у студента навички складання просопографічної бази дослідження. Послідовність виконання ІНДЗ:

- 1) Визначити предмет дослідження та завдання. Підібрати відповідну літературу та джерельну базу.
- 2) Скласти відповідно до поставлених завдань опитувальник-анкету.
- 3) Визначити досліджувану групу, скласти перелік імен (з усіма варіантами) осіб, що до неї входять.
- 4) Скласти просопографічні картки на кожну персоналію з переліку імен.

Варіанти ІНДЗ (рекомендовано виконати дві просопографічні бази – на запропоновану тему в якості практики, та за власним дисертаційним дослідженням)

1. Скласти просопографію за одним із поселень, що належали до володінь абатства Сен-Жермен-де-Пре на початку IX ст. [1]

2. Скласти просопографію студентів Одеської духовної семінарії станом на 1897 р. за переписними аркушами Всеросійського перепису населення (ДАОО, ф. 2, оп. 8, спр. 31). URL:

http://viewer.archive.odessa.gov.ua/?galleryfolder=perepis_naselenia_1897/0002_08_0001-0100/0002_08_0031

3. Скласти просопографію учнів Одеського училища для сліпих станом на 1897 р. за переписними аркушами Всеросійського перепису населення (ДАОО, ф. 2, оп. 9, спр. 73). URL:

http://viewer.archive.odessa.gov.ua/?galleryfolder=perepis_naselenia_1897/0002_09_0001-0100/0002_09_0073-2

4. Скласти просопографію героїв творів Діогена Лаерція [3], Веспасіано да Бістіччі чи Джорджо Вазарі [4].

5. Скласти просопографічну базу даних за власним дисертаційним дослідженням.

Питання для підсумкового контролю

1. Положення просопографічного методу в системі історичних методів
2. Попередники сучасних просопографічних досліджень
3. Розвиток просопографічних досліджень
4. Принципи створення просопографічної бази даних
5. Просопографічна картка
6. Сфери застосування просопографічного методу
7. Перестороги при застосуванні просопографічного методу

Методичне забезпечення

1. Поліптик абата Ірмінона. Практикум до спеціального курсу «Етнодемографічна історія Європи в середні віки» / О. М. Луговий. Одеса, 2019. 390 с.
2. Verboven K., Carlier M., Dumolyn J. A short manual to the art of prosopography // Prosopography Approaches and Applications A Handbook / Ed. by K. S. B.

Keats-Rohan. Occasional Publications UPR Linacre College Oxford, 2007. P. 35–70.

Список рекомендованої літератури

Джерела

3. Вазари Д. Жизнеописания наиболее знаменитых живописцев, ваятелей и зодчих / пер. А. И. Венедиктова и А. Г. Габричевского. Том I-V. М. : Искусство, 1956-1971.
4. Диоген Лаэртский. О жизни, учениях и изречениях знаменитых философов. / Пер. и прим. М. Л. Гаспарова. Общ. ред. и вступ. ст. А. Ф. Loseва. (Серия «Философское наследие»). 2-е изд., испр. М.: Мысль, 1986. 570 с.

Основна

5. Дашкевич Я. Історія журналістики та завдання просопографії // Українська періодика: історія і сучасність: Доповіді та повідомлення (Львів, 17-18 травня 2002 р.). Львів, 2002. С. 24-30.
6. Дашкевич Я. Об'єктивне і суб'єктивне в просопографії // Український біографічний словник: Історія і проблематика створення: Матеріали науково-практичної конференції, Львів, 8–9 жовтня 1996 р. Львів, 1997. С. 40-47.
7. Ляшко С. До питання просопографії // Бібліотека. Наука. Культура. Інформація, вип. 1. К., 1998.
8. Миронець Н., Старовойтенко І. Просопографія // Спеціальні історичні дисципліни: Довідник. К., 2008.
9. Петрова М. Просопография как специальная историческая дисциплина. Макробий, Феодосий и Марциан Капелла. СПб., 2004. 232 с.
10. Специальные исторические дисциплины. К., 1992.
11. Старовойтенко І. Просопографія: підходи до трактування змісту наукової дисципліни в історіографії // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики. Вип. 13, 2006. С. 6-27

12. Чишко В. Біографічна традиція та наукова біографія в історії і сучасності України. К., 1996
13. Юмашева Ю. Ю. Историография просопографии // Известия Уральского государственного университета. Серия 2: Гуманитарные науки. № 39. 2005. С. 95-127.
14. Яковенко Н. Вступ до історії. Київ : Критика, 2007. 376 с.
15. Prosopography. Approaches and Applications. A Handbook / Ed. by K. S. V. Keats-Rohan. Occasional Publications UPR Linacre College Oxford, 2007.
16. Stone L. Prosopography // Daedalus. Vol. 100, No. 1, Historical Studies Today (Winter, 1971), p. 46-79.
17. Vademecum historyka mediewisty / ed. J. Nikodem, D.A. Sikorski. PWN, Warszawa, 2012, ss. 770.

Додаткова

18. Березовська Т. В. Рід Аркасів: просопографічний портрет на історичному тлі доби. Дис... к.і.н. Одеса, 2003.
19. Божилов И. Фамилията на Асеновци (1186-1460): генеалогия и просопография. Вт. издание. София, 1994. 508 с.
20. Головка О. Б. Історики-медієвісти сучасної України. Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. 2016. 68 с.
21. Декабристы. Биографический справочник / С. В. Мироненко, под ред. М. В. Нечкиной. М.: Наука, 1988. 448 с.
22. Дивный И. В. Страницы военного некрополя Старой Одессы. Киев, 1996. 182 с.
23. Духовенство Одессы 1794-1920 / В. А. Михальченко. Одесса, 2012. 560 с.
24. Ижик Л. В. Книжные знаки одесских библиофилов. Одес. нац. науч. б-ка им. М. Горького. Одесса, 2013. 131 с.
25. Лильо І. Греки на території Руського воєводства у XV-XVIII ст. Львів, 2019. 384 с.

26. Модзалевский В. Л. Малороссийский родословник. Т.1-5. Киев, 1908-2004.
27. Петришак Б. «Лицар пера і каламаря» – писар міста Львова Войцех Зимницький (1583-1639 рр.). Львів, 2011.
28. Професори Одеського (Новоросійського) університету. Вид. 2-е. Одеса, 2005. Т.1-4.
29. Світленко С. Просопографічні джерела про діячів соціально-революційного народництва в Україні 70–80-х рр. XIX ст. // Спеціальні історичні дисципліни. № 26. 1998. С. 60-79.
30. Тинченко Я. Ю. Офіцерський корпус Армії Української Народної Республіки (1917-1921). Кн.1. Київ: Темпора, 2011. 424 с. URL: <https://coollib.com/b/178327/read#>
31. Чубіна Т. Просопографія як метод історичного дослідження (на прикладі роду Потоцьких). URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/NZTNPU_ist/2009_2/materialy/2009
32. Щербак В. Українське козацтво: формування соціального стану. Друга половина XV – XVII ст. К., 2000.
33. Яковенко Н. Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII століття. Волинь і Центральна Україна. Київ: Критика, 2008. 472 с.
34. Aitolian prosopographical studies / John D. Grainger. Brill, 2000. (Mnemosyne. Bibliotheca Classica Batava)
35. Beard Ch. A. An Economic Interpretation of the Constitution of the United States. New York, 1913.
36. Bongenaar A. C. V. M. The Neo-Babylonian Ebabbar temple at Cippar: its administration and it's prosopography. Nederlands Historisch-archaeologisch instituut te Istanbul, 1997.
37. Herlihy D., Klapisch-Zuber Chr. Tuscans and their Families. A study of the Florentine Catasto of 1427. Yale University Press, 1985. 404 p.
38. Kaldellis A. Efthymiadis S. The Prosopography of Byzantine Lesbos, 284–1355 a.d. A contribution to the social history of the Byzantine province. Österreichische Akademie Der Wissenschaften, 2010.

39. Keats-Rohan K. S. B. *Family Trees and the Roots of Politics: The Prosopography of Britain and France from the Tenth to the Twelfth Century*/ Boydell & Brewer Ltd, 1997.
40. Keats-Rohan K. S. B. *Domesday People. A Prosopography of Persons Occurring in English Documents 1066-1166. I vol. Domesday Book. The Boydell Press, 1999. 564 p.*
41. Namier L. B. *England in the Age of the American Revolution. 2nd ed. London, 1961.*
42. Newton A. P. *The Colonising Activities of the English Puritans. Yale University Press, 1914.*
43. Poralla P. *A prosopography of Lacedaemonians from the earliest times to the death of Alexander the Great (X-323 b.c.). 2nd ed. with an introduction, addenda and corrigenda by dr. Alfred S. Bradford. Chicago: Ares publishers, 1985.*
44. *Prosopographia Imperii Romani Saec I. II. III (first edition). Berlin, 1897-1898.*
45. *Prosopographia Imperii Romani Saec I. II. III (second edition). Berlin, 1933-2015.*
46. *Prosopographisches Lexikon der Palaiologenzeit. Austrian Academy of Sciences. Wien, 2001. [CD-rom version]*
47. *Prosopography of Ptolemaic Cyprus by Ino Michaelidou-Nicolaou. Goteborg, 1978. 165 p.*
48. *Prosopography of the Later Roman Empire (PLRE) / Ed. by Arnold Hugh Martin Jones, John Robert Martindale, and John Morris. Cambridge University Press. Volume 1 (260 to 395), 1971; Volume 2 (395 to 527), 1980; Volume 3 (527-641), 1992.*
49. Syme R. *The Roman Revolution. Oxford University press, 1939.*
50. *The Prosopography of Tanagra in Boiotia by Duane W. Roller. Amsterdam, 1989. (Tanagran studies II)*
51. *The Prosopography of the Neo-Assyrian Empire. Volume 1, Part I / Edited by Karen Radner. 1998; Volume 1, Part II / Edited by Karen Radner. 1999; Volume 2, Part I/ Edited by Heather D. Baker. 2000; Volume 2, Part II / Edited by*

Heather D. Baker. 2001; Volume 3, Part I / Edited by Heather D. Baker. 2002;
Volume 3, Part II / Edited by Heather D. Baker. 2011.

Електронні інформаційні ресурси

1. Перепис населення: ОДЕСА-1897. - http://archive.odessa.gov.ua/el_arh/perepis-1897/
2. Clergy of the Church of England Database. - <https://theclergydatabase.org.uk/index.html>
3. Prosopography of the Byzantine World. - <https://pbw2016.kdl.kcl.ac.uk/>
4. The Prosopography of Anglo-Saxon England. - <http://www.pase.ac.uk/about/methodology/prosopography.html>
5. Medieval Prosopography, Published by: Board of Trustees of Western Michigan University through its Medieval Institute Publications. - https://www.jstor.org/journal/medpros?refreqid=excelsior%3Ad470a0fe4eba680dd774ffe69fae612a&fbclid=IwAR1opTt_S5k2ci5YTguK5WxVAfm_ORoGPklQfvr_br4_lthS6CSBKy75c68
6. Prosopography research. Modern History Research Unit, University of Oxford. - <https://prosopography.history.ox.ac.uk/>
7. The Prosopography of Anglo-Saxon England. - http://pase.ac.uk/jsp/pdb?dosp=VIEW_RECORDS&st=PERSON_NAME&value=27730&level=1&lbl=Erling

ДОДАТОК А

Приклади оформлення просопографічних карток

1. Prosopographia Imperii Romani Saec I. II. III (first edition). Vol. I, Berlin, 1897.
P. 91.

629 Antoninus Aquila, rhetor, quem Fronto Aufidio Victorino commendat
Fronto ad amic. 1, 10 p. 179 N. — Antonius Aquila, qui in rescripto
Severi et Antonini memoratur Digest. 19, 2, 19, 9, diversus videtur.

2. Prosopography of the Later Roman Empire (PLRE) / Ed. by Arnold Hugh Martin
Jones, John Robert Martindale, and John Morris. Cambridge University Press.
Volume 1 (260 to 395), 1971. P. 786.

Flavius Rumoridus Mag. Mil. 384, cos. 403

Full name Rossi 1 518; *elsewhere* Rumoridus.

MAGISTER MILITVM of Valentinian II in 384: Amb. *Ep.* 57. 3 'lecti
sunt libelli mei in consistorio, aderat amplissimus honore magisterii
militaris Bauto comes et Rumoridus, et ipse eiusdem dignitatis gentilium
nationum cultui inserviens a primis pueritiae annis'.

CONSVL posterior a. 403 with Theodosius II: *Fasti*, Rossi 1 517-27,
P. Grenf. II 81. This suggests that the aged Rumoridus may have been
recalled to the colours during Alaric's invasion of Italy in 402 and have
played some part in his defeat.

He was a pagan Amb. *Ep.* 57. 3 (cited above).

The name 'Rumorid(us)' occurs on a brickstamp from the Thracian
area *Bull. Comm.* 1942, app. p. 140; possibly he served in this area early
in his career.

3. Prosopography of the Byzantine World. -

<https://pbw2016.kdl.kcl.ac.uk/person/153299/>

Ioannes Karianites

M / L XII

Ἰωάννου

ID: Ioannes 20293

Second Name 3

Karianites

Καριανίτην Seals 1762

Karianites

Καριανίτην Seals 1761

Καριανίτου Sakkos (1166) 155.5-6

Dignity/Office 2

Επί τον κρίσεων

ἐπὶ τῶν κρίσεων Sakkos (1166) 155.5

Protokouropalates

πρωτοκουροπαλάτου Sakkos (1166) 155.5

Narrative 1

1166: In the minutes of the council he is not recorded as present at the first session (March 2), but was at the second (March 6), when Manuel 1 stated his opinions and signatures were collected

Sakkos (1166) 155.5-6

4. Prosopographisches Lexikon der Palaiologenzeit. Austrian Academy of Sciences. Wien, 2001. [CD-rom version]

26394

Σοφιανός
(Sophianos)

HN: Πελοποννήσιος

D: † vor 1414.

R: Wurde zusammen mit Σκαράνος Δημήτριος in Kpl angeklagt.

L: War anscheinend in der Verwaltung tätig. Starb in vorgerücktem Alter.

Q: (*Lit.*) Mazaris 46.

S: LetMan LIX. Mazaris 113.

A: Von Mazaris als Ἰαπετός verspottet.

5. The Prosopography of the Neo-Assyrian Empire. Vol. 2, part I: H-K / ed. by H.D. Baker. The Neo-Assyrian Text Corpus Project, University of Helsinki, 2000. P. 535.

Ilussa-āmur ("I have seen her divinity"); Akk.; fem.; wr. MÍ.DINGIR-sa-a-mur; Parpola (1997) l.

1. Prophetess from Assur (reign of Esarhaddon): During the civil war of 681 MÍ.DINGIR-sa-a-m[ur] URU.ŠĀ-URU-a'-[a] proclaims an oracle of Mullisu to Esarhaddon SAA 9 1 iii 5 (not dated, but see Parpola (1997) lxviii f); possibly identical with 2.

2. Woman from Assur (7th century): MÍ.DINGIR-sa-a-mur receives(?) one mina of silver, according to an administrative document concerned with quantities of silver and other items KAV 121:5 (not dated); possibly identical with 1. M. Nissinen

6. Prosopography of Ptolemaic Cyprus by Ino Michaelidou-Nicolaou. Goteborg, 1978. P. 109.

- 5 ΣΕΛΕΥΚΟΣ ΒΙΘΥΟΣ. [Ρ]όδιον, [τόν] συγγενῆ βασιλέως Πτολεμαί[ι]-ο[υ] καὶ στρατηγ[ό]ν τῶν κατὰ Κύπρον καὶ ναύαρχον καὶ ἀρχιερέ[α] (*OGIS* 151, Olympia); "Σέλευκος Βιθύος Ἀλεξανδρεὺς" (*FD* III (4) 161; *OGIS* 150); "[Ἀλε]ξανδρέα" (*J.Cret.* I, Lebena 33; *R.Phil.* XIII, 1939, 153 f.). In Cyprus simply: a) "[τοῦ] συγγενοῦς καὶ στρατηγ[οῦ] καὶ ἀρχιερέως" (*Op.Ath.* I, 131 f. no.2 (= *BSA* 56, 26 no.69); *RA* 1967, 227 f. no.1) between 144/3-142 B.C. b) "τόν συγγενῆ τοῦ βασιλέως τόν στρατηγόν καὶ ναύαρχον καὶ ἀρχιερέα (τῶν κατὰ τὴν νῆσον or τῆς νήσου)" (*Op.Ath.* I, 134 ff. nos 6-10; *ibid.* 138 f. nos 11-15; *BSA* 56, 27 nos 70-72) between 142-131/0 B.C. (*cf. Prosop.Ptol.* VI, 94 f. no. 15078).

When Seleukos was honoured with the *proxenia* in Delphoi in 157/6 B.C. (*FD loc.cit.*; *cf. Chron.Delph.*, 54) he was already an influential person in the Ptolemaic Court. He may have started his career in Cyprus in 144 B.C. as *strategos* of the island in the reign of Ptolemy VIII Euergetes II, being at the same time High Priest of all the temples in the island (*cf.* (a) above). About 142 B.C., when Cyprus became the headquarters of the Egyptian fleet, the authority of the *strategos* became both military and naval and Seleukos was given also the title of ναύαρχος, apparently the first *strategos* of the island to have received this title (*cf.* (b) above). His *strategia* ended most likely shortly after the outbreak of the civil war in Egypt (130 B.C.) when he was succeeded by Krokos (*cf.* K 64).

In Cyprus Seleukos is honoured by the city of Kourion (*Op. Ath.* I, 134 no.6 (= *IK*, 98 ff. no.45)), by the priests of the Paphian Aphrodite at Palaipaphos (*BSA* 56, 27 no.70), by the Κοινόν of the Cretans stationed in Cyprus (*Op.Ath.* I, 135 no. 8), by the officers of the Kilikian (?) contingent (*BSA* 56, 27 no.71) and by the officers of all the mercenary troops stationed in the island (*RA* 1967, 238; *cf. Op.Ath.* I, 132 f. no.3). He is also mentioned in a number of Cypriot inscriptions honouring members of his family (*Op.Ath.* I, 138 ff. 11-18).

Svoronos' numismatic evidence about Seleukos' *strategia* is not convincing (vol.II, nos 1412-1414, IV, 316 ff.; *cf.* Hill, *HC* I, 199 n.3; Regling, *Zeitung für Num.* XXV, 1906, 344 f.; *Op.Ath.* I, 131, 167 f.).

For Seleukos' family stemma, see θ 13.

Erling 1 (Male) Persons called 'Erling' in Domesday Book m xi

Factoid List

■Recorded Name (1)

■Arlinus (1)

■ LDB 59 (Essex 30:14)

■Possession (1)

■ Property recorded in Domesday Book: 2.50 hides in Danbury, Essex (in 1066): LDB 59 (Essex 30:14)

8. Модзалевский В.Л. Малороссийский Родословник. Т. 2-й (Е-К). Киев, 1910. С. 41

II.

2 Луньянъ Ивановичъ Жоравка, Новгородсеверскій сотникъ. (1696—1709); Стародубовскій полковникъ (1709—1719).—14 дек. 1708 г. получилъ универсалъ гетмана Скоропадскаго на млинъ въ с. Хильчичахъ на рѣкѣ Свигѣ стоячій, подъ измѣнникомъ Быстрицкимъ бывшій, з килка человекъ при томъ-же млину новооселыми людьми; 12 мар. 1710 г. получилъ гетманскій универсалъ на с. Лукьяновку съ млиномъ, четыре озера и слободу Воровичи съ млиномъ на р. Свигѣ; 15 янв. 1716 г. получилъ гетманское разрѣшеніе переселить людей изъ с. Каменныхъ озеръ на землю около р. Свиги; 9 апр. 1717 г. получилъ гетманскій универсалъ на с. Гудовъ съ двумя мельницами и хуторомъ, хут. Шкрабинъ съ мельницею подъ Стародубомъ, дворъ въ Стародубѣ, слоб. Деменку, слоб. Сухой Кривецъ, с. Каменку, мельницы въ с. Хильчичахъ съ людьми и на другіе грунты; 7 іюля 1718 г. на всѣ вышеперечисленныя имѣнія получилъ царскую грамоту; поселилъ въ Стародубовскомъ полку: д. Коробоничи (въ 1710 г.), д. Киселевку (?), с. Журавку (Лубиновку), д. Воровичи (?), д. Шапючку, д. Черноводку, д. Водвинку и д. Гуту; кромѣ того, владѣлъ с. Дюмоткановымъ; 22 дек. 1711 г. купилъ у знатнаго войскового товарища Михаила Петровича Муравинскаго отчину его и „футорецъ“ надъ рѣками Деменкою и Ипутью за 200 золотыхъ; † 1719 (лѣтомъ, до августа). . . . . 1.

Ж.—1) Евдонія . . . . . † до 18 іюня 1697 г. и погребена сперва въ Троицкой Новгородсеверской церкви, а затѣмъ въ Новгородсеверскомъ Спасо-Преображенскомъ монастырѣ*).

Тут цифрові індекси, характерні для генеалогії, вказують на те, що персоналія належить до другого відомого з джерел покоління сім'ї (римська цифра II в титулі фрагменту) та є дитиною персоналії №1 з першого покоління (арабська цифра 1 після біографічної інформації).

Навчальне видання

Луговой Олег Михайлович

ПРОСОПОГРАФІЯ В ІСТОРИЧНОМУ ДОСЛІДЖЕННІ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до спеціального курсу для студентів третього (освітньо-наукового)
рівня вищої освіти спеціальності 032 Історія та археологія.

В авторській редакції

Підп. до друку 29.10.2020. Формат 60x84/16.

Ум.-друк. арк. 1,86. Тираж 20 пр.

Зам. № 2166.

Видавець і виготовлювач

Одеський національний університет

імені І. І. Мечникова

Україна, 65082, м. Одеса, вул. Єлісаветинська, 12

Тел.: (048) 723 28 39. E-mail: druk@onu.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4215 від 22.11.2011 р.